

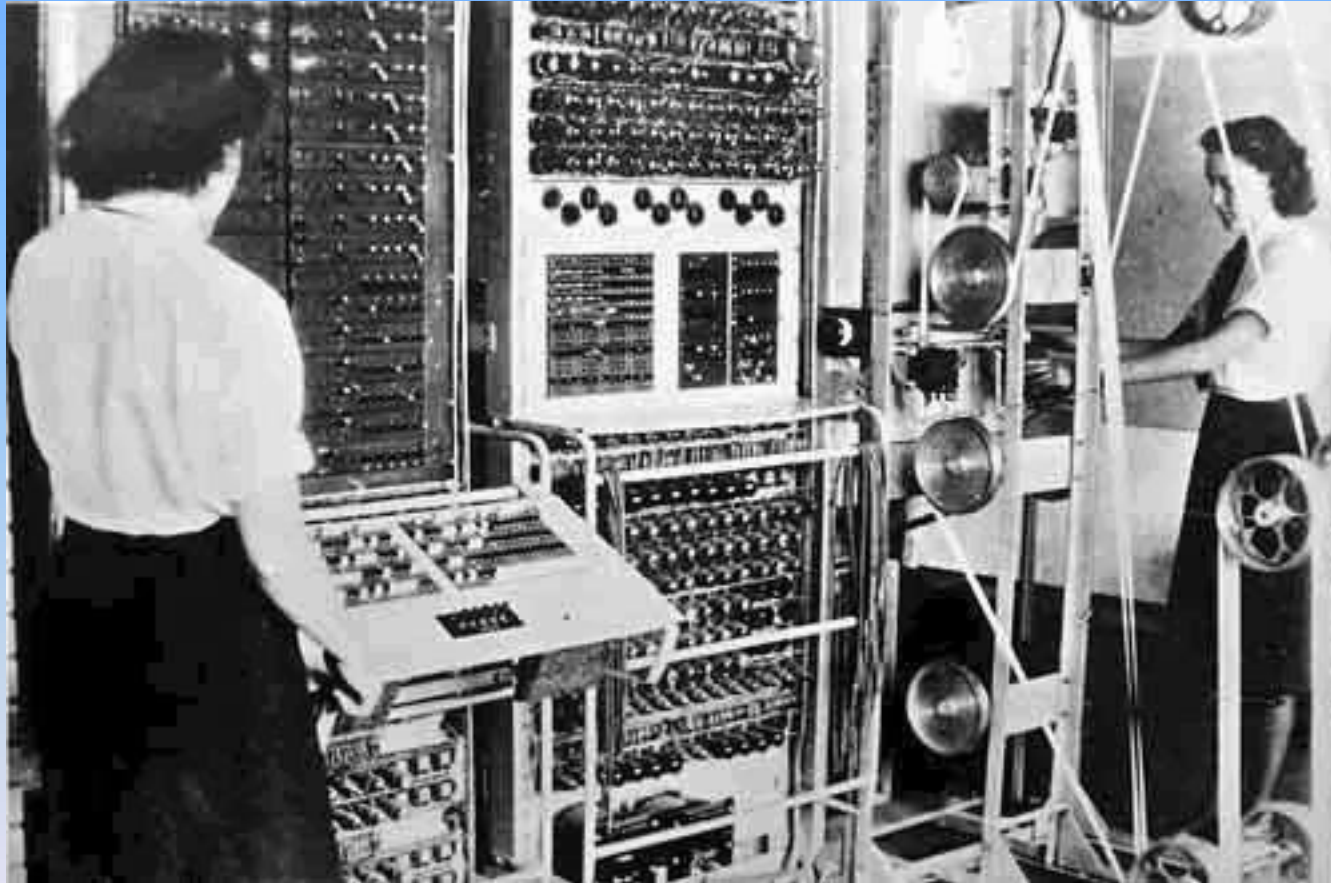
Planimeters: analoge computers

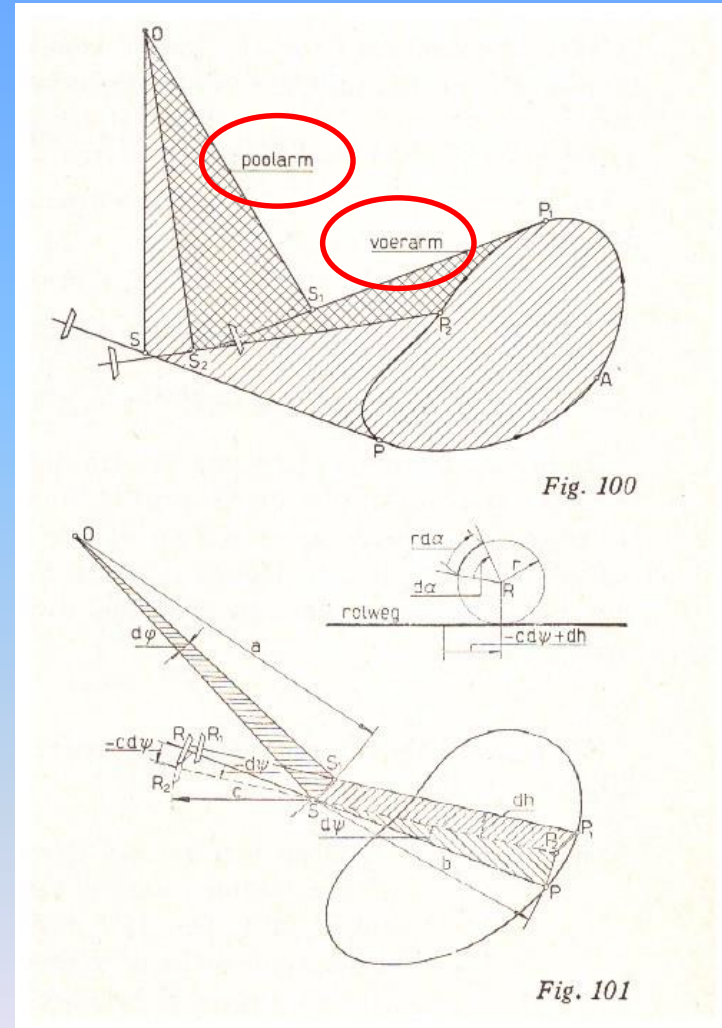
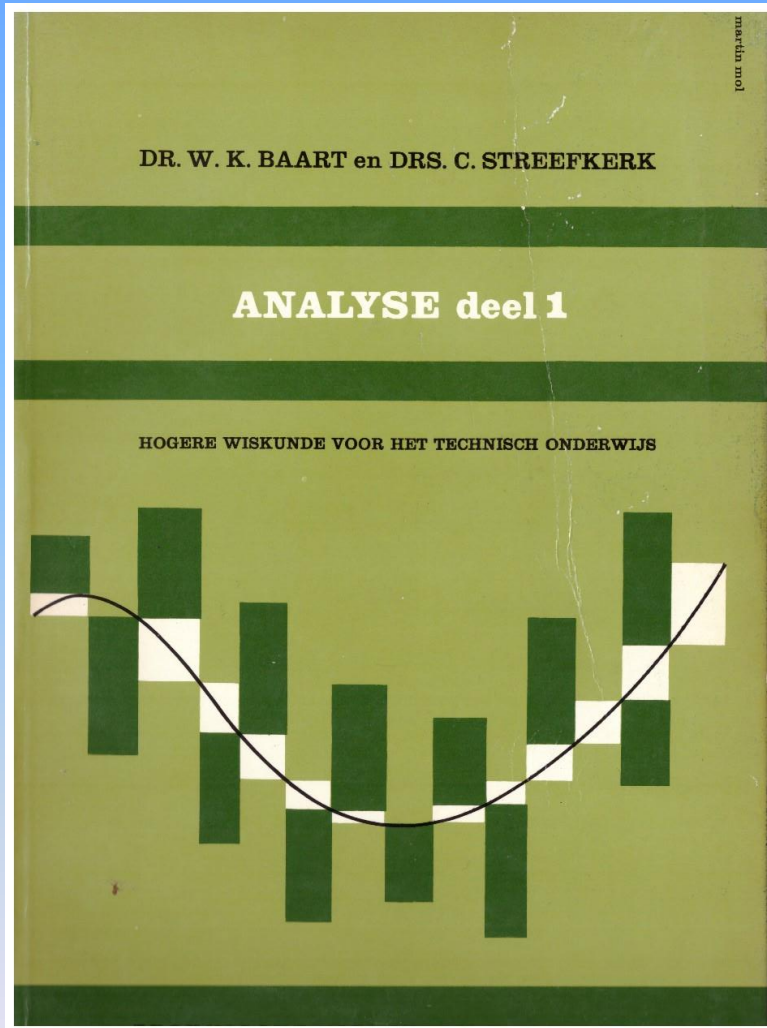
Simon van der Salm

Planimeters, NVvW, Veenendaal,
3 november 2018

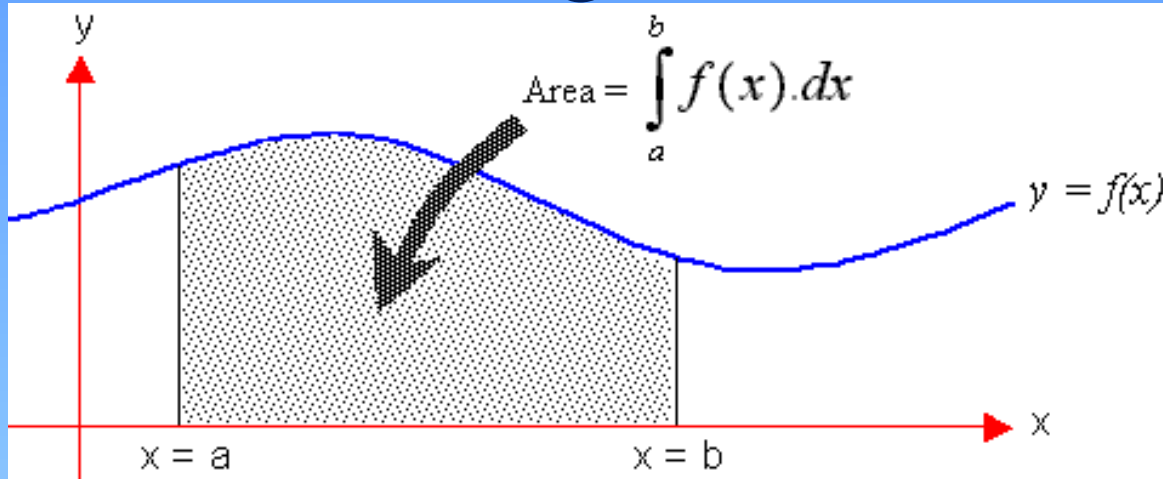
1970: In digitale computers geloofden mijn leraren (nog) niet

HTS 1970: poolplanimeter van Amsler

Integraal

Rand

$$\int_a^b f(x) dx = F(b) - F(a)$$

Randwaarden bepalen oppervlakte

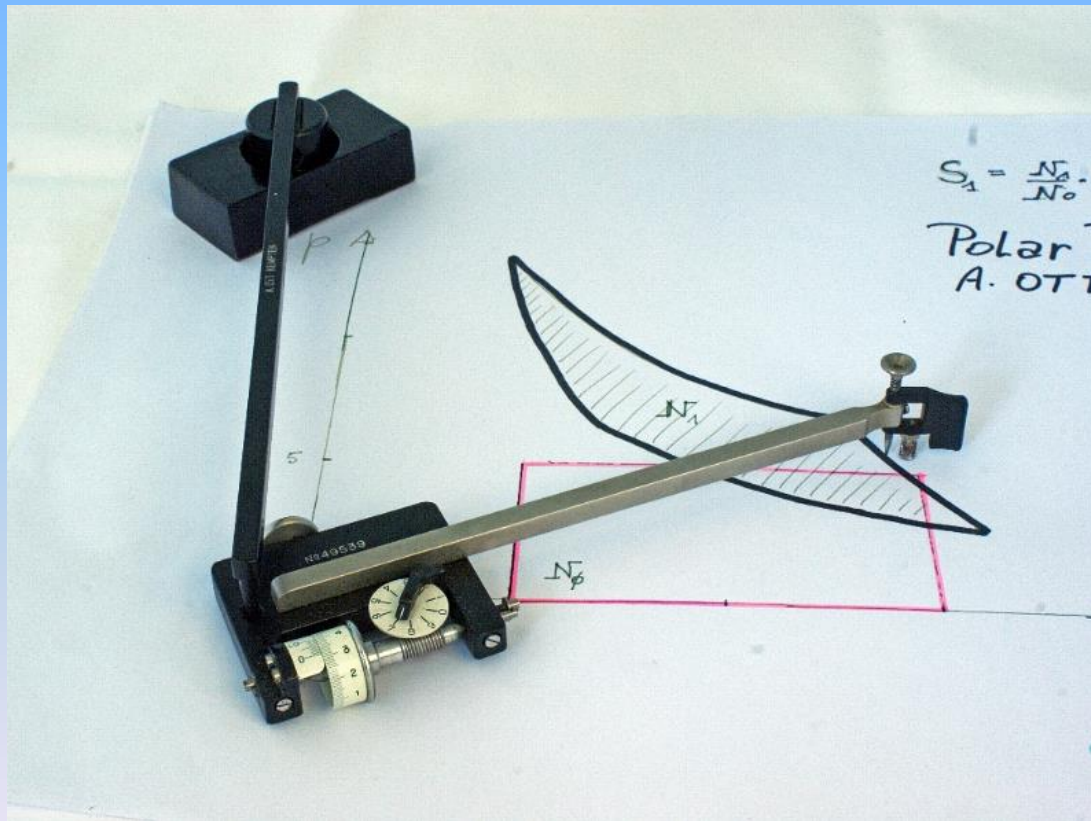
Het **exact** bepalen van de **oppervlakte**
van een willekeurige vlakke figuur,
louter door aftasten van de **rand**

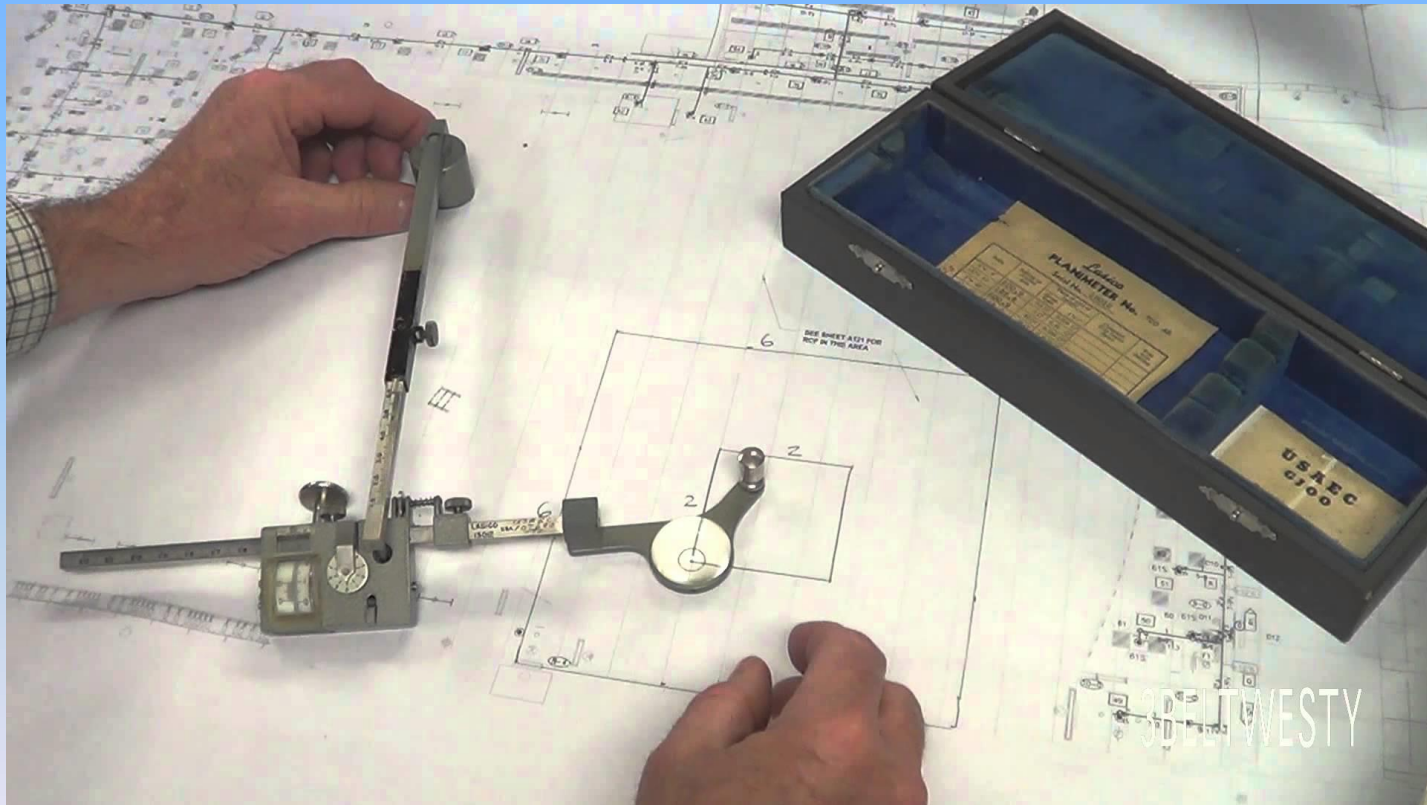
1815: Johann Martin Hermann:

“**Rand** bepaalt **oppervlakte!**”

1854, Jakob Amsler-Laffon:
je hebt daarvoor niet meer nodig dan:
2 armen + 1 meetwiel

De Amsler-poolplanimeter werd tot ca.1980 in nagenoeg alle technische beroepen gebruikt

Op volle zee

1957: M.S. Stentor

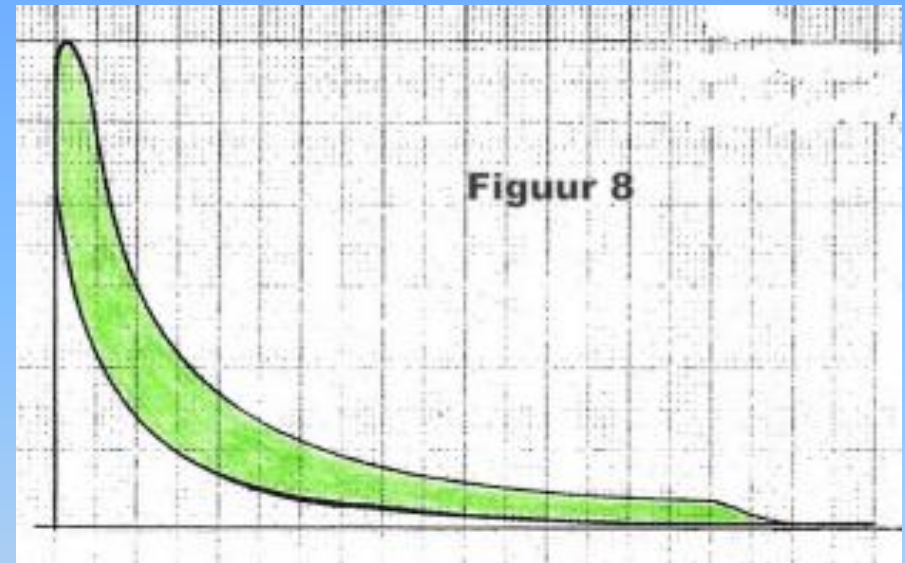
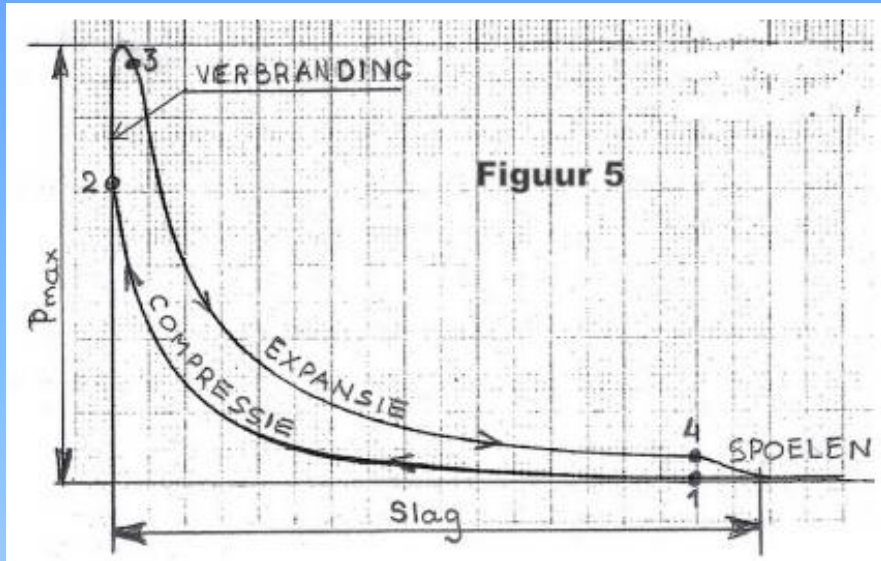

Het rekenkistje van de hoofd- werktuigkundige (HWTK)

Figuur 3

Cilinder-indicateurdiagrammen

$$\text{vermogen} = \frac{\text{zuigeroppervlak} \times \text{gemiddelde effectieve druk} \times \text{slag} \times \text{toerental}}{75 \times 60}$$

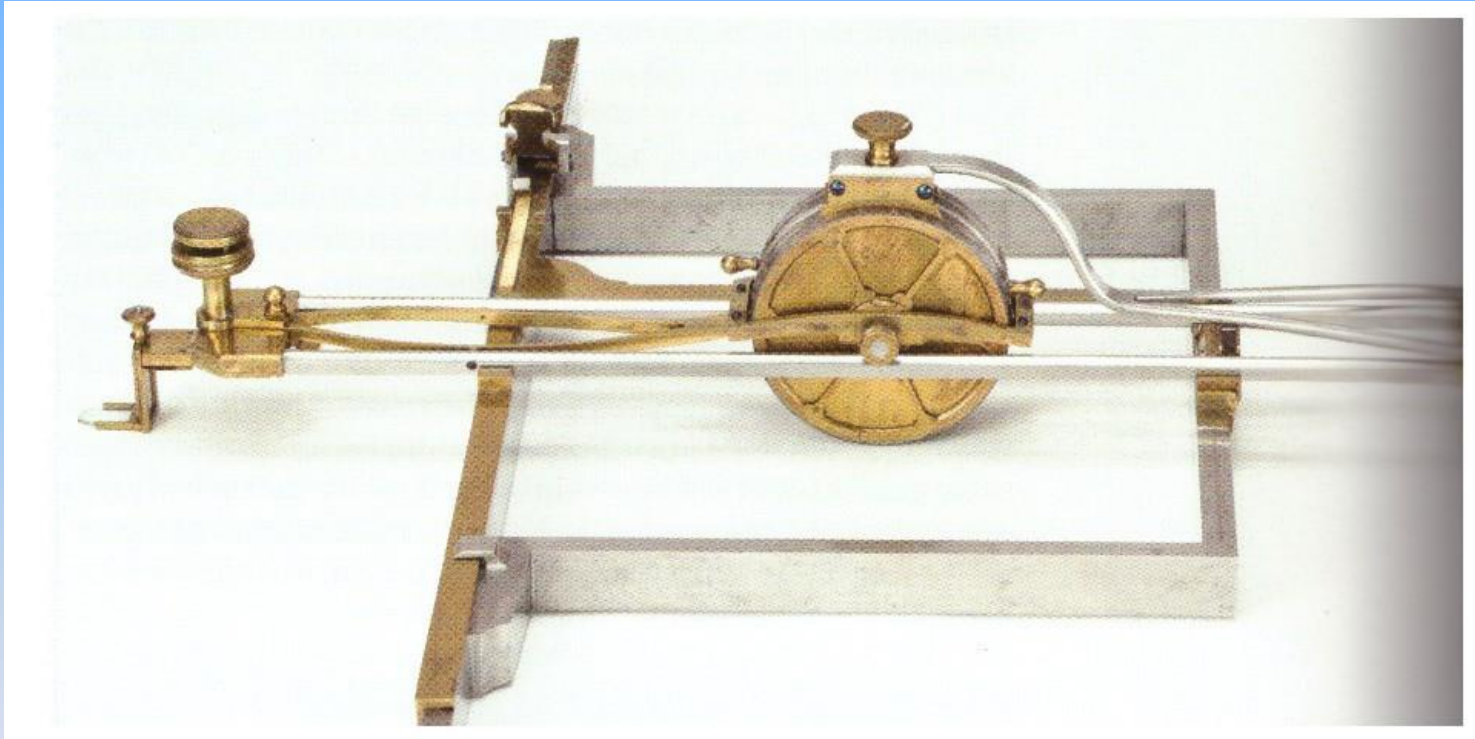
waarbij :
 Vermogen in pk (1 pk = 75 kgm/s)
 Oppervlak in cm^2
 Druk in kg/cm^2
 Slag in m
 Toerental in omw/min (rpm)

Oppervlakte werd analoog bepaald,
eerst benaderend, later exact,
met mechanische integratie

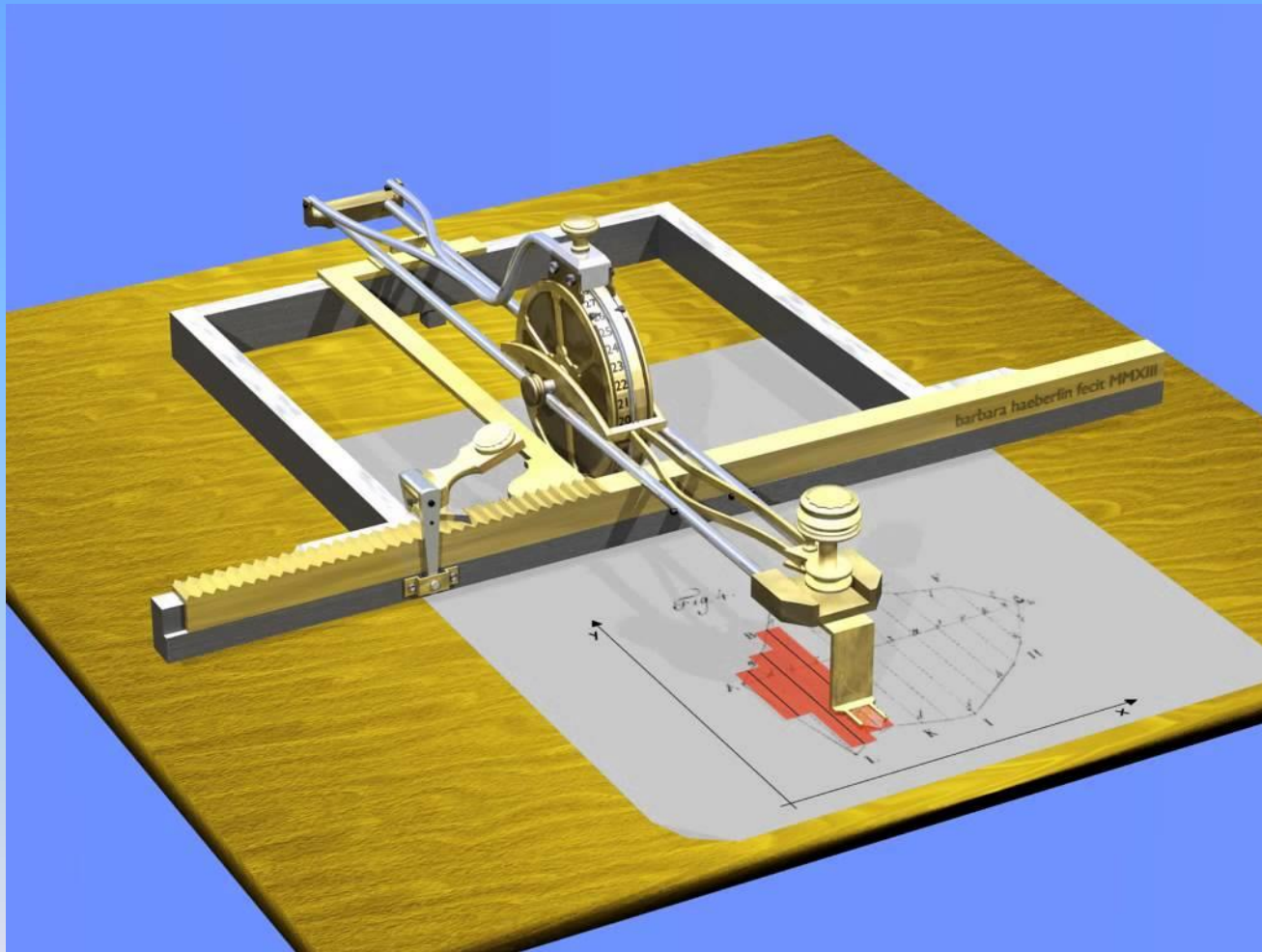
Geschiedenis begint $\approx$ 1815

1. Pioniers

≈ 1815: **Johann Georg Zobel & Joseph Müller:**
Vlakberekeningsmachine

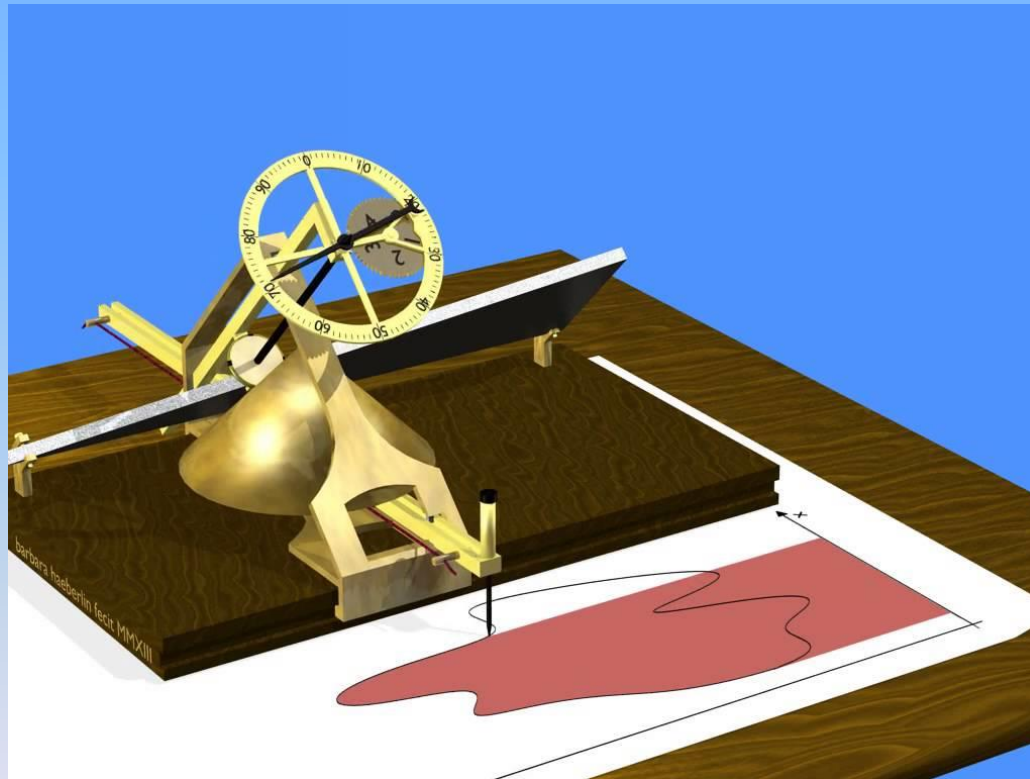

Animatie 1: Zobel-planimeter

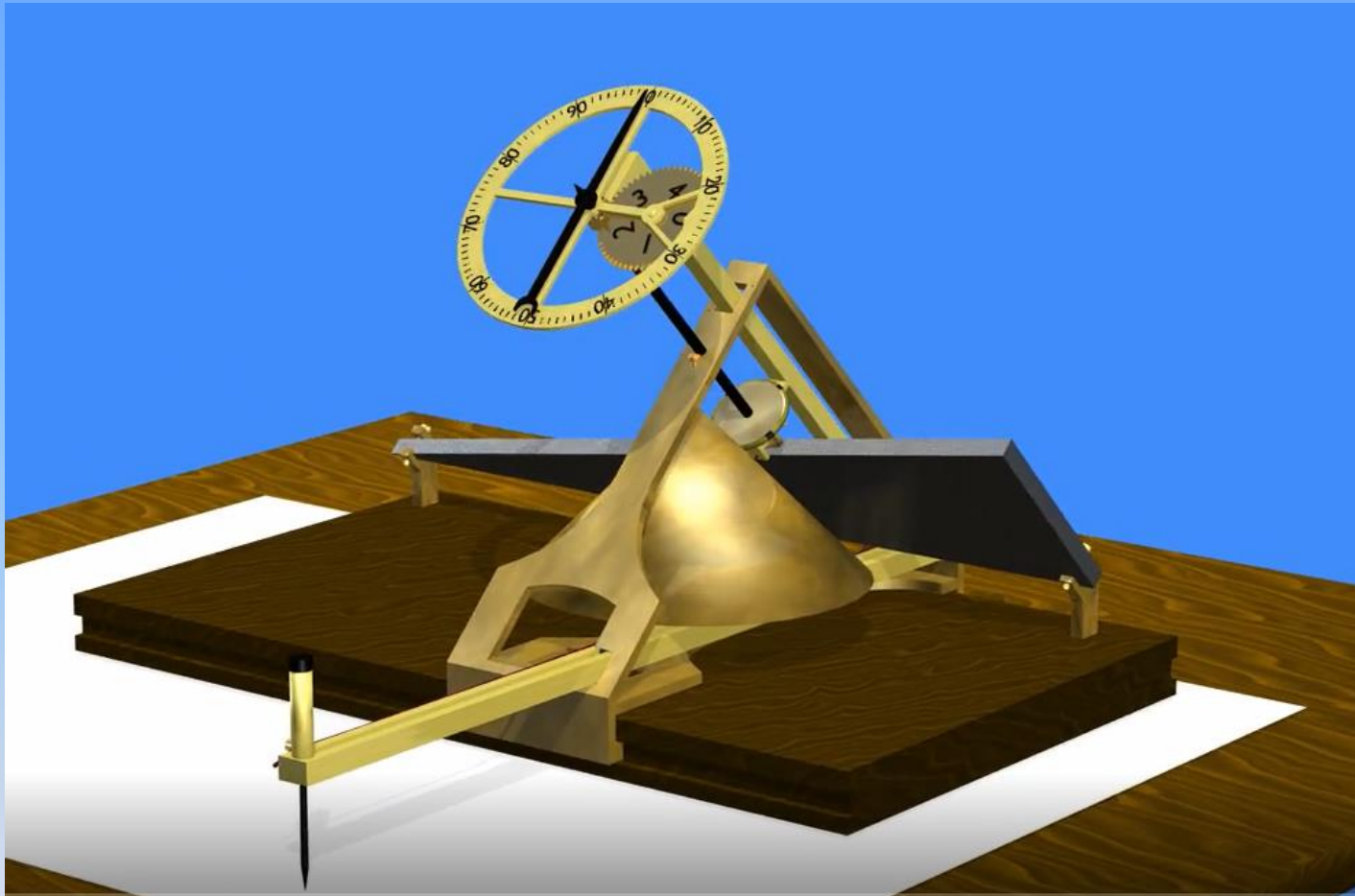

2. Pioniers

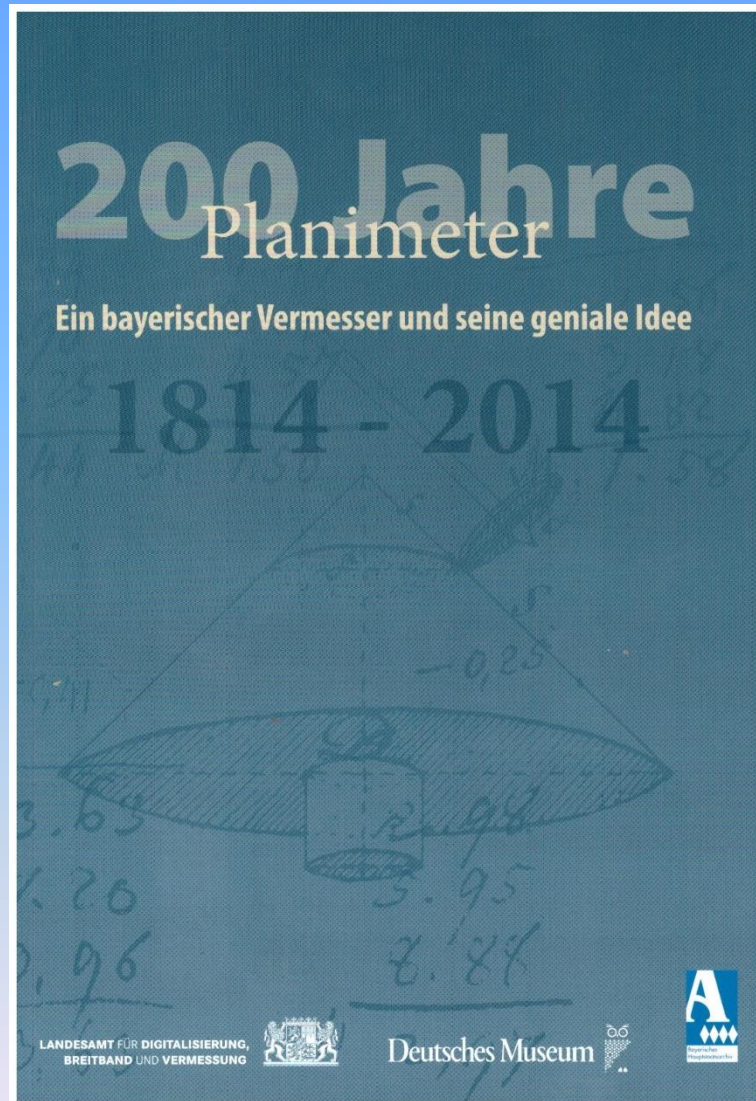
≈ 1817: **Johann Martin Hermann** (1785-1841):
Kegel-wiel-integrator (exact)

Animatie 2: Hermann-planimeter

Wiskunde van de Hermann-planimeter?

Planimeters, NVvW, Veenendaal,
3 november 2018

3. Pioniers

Tito Gonnella (1794-1867)

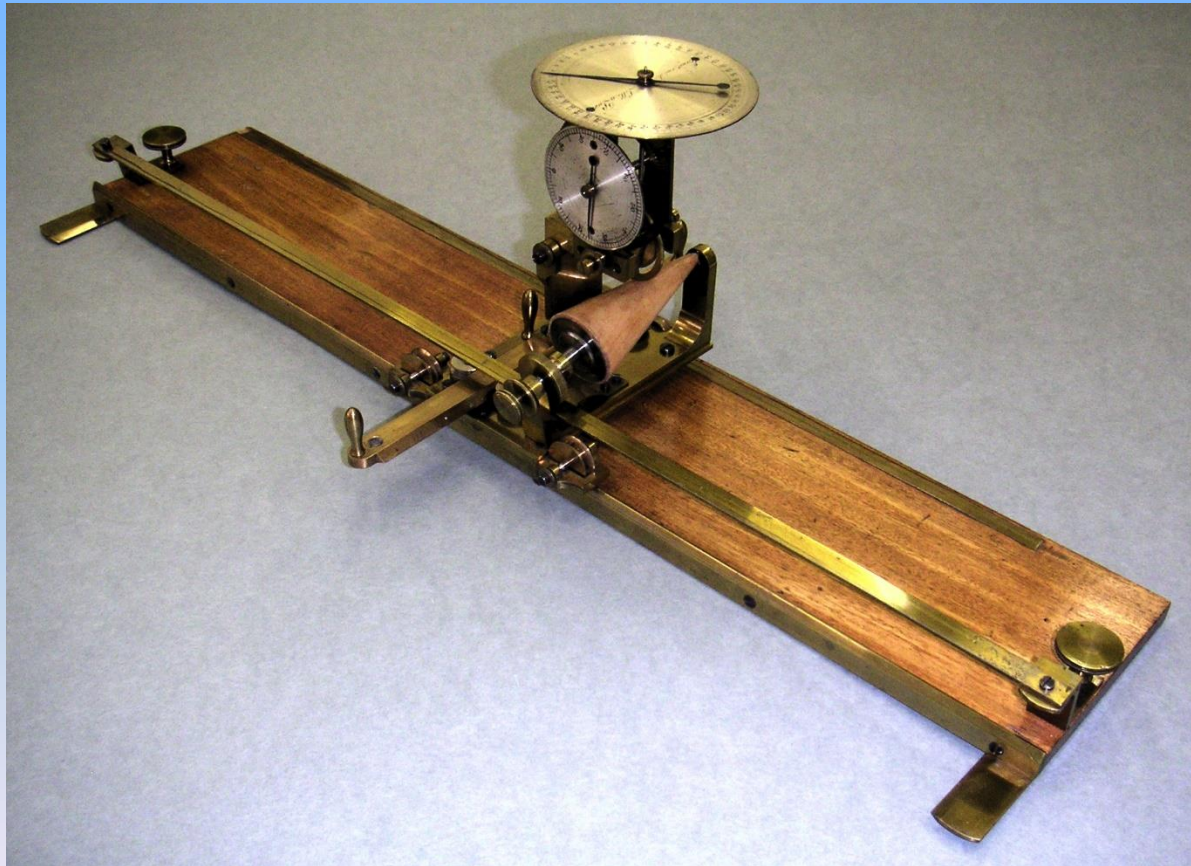
Johannes Oppikofer (1783-1864)

≈ 1826: Kegel-wiel-mechanisme

4. Pioniers

Heinrich Rudolf Ernst (1803-1863):

1834: verbeterde het kegel-wielprincipe

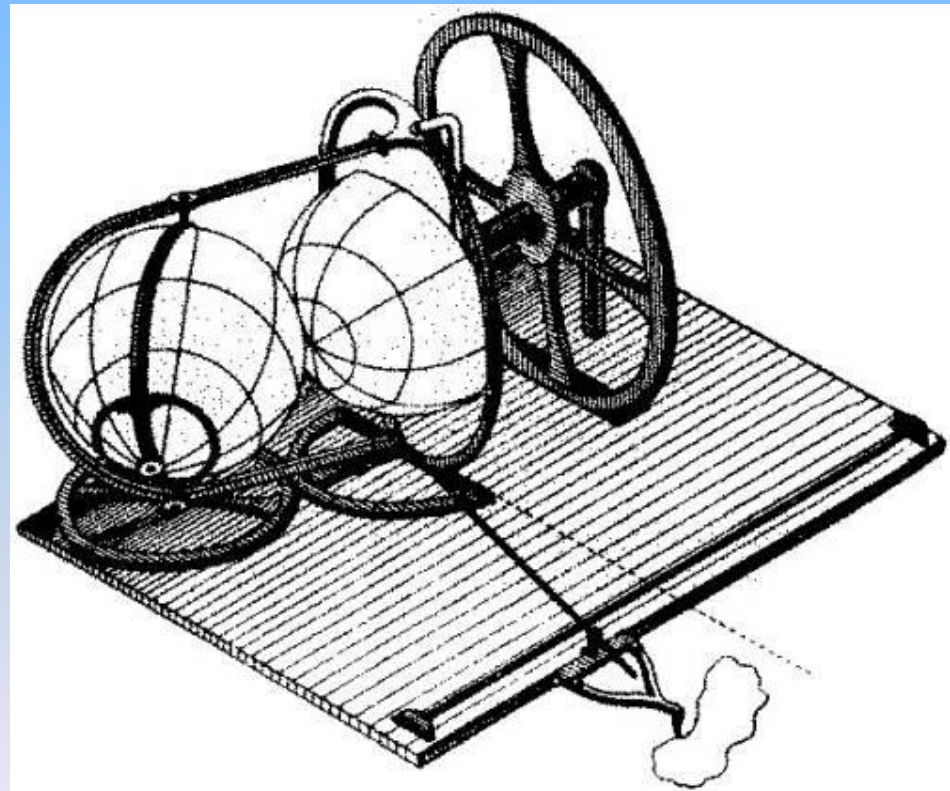
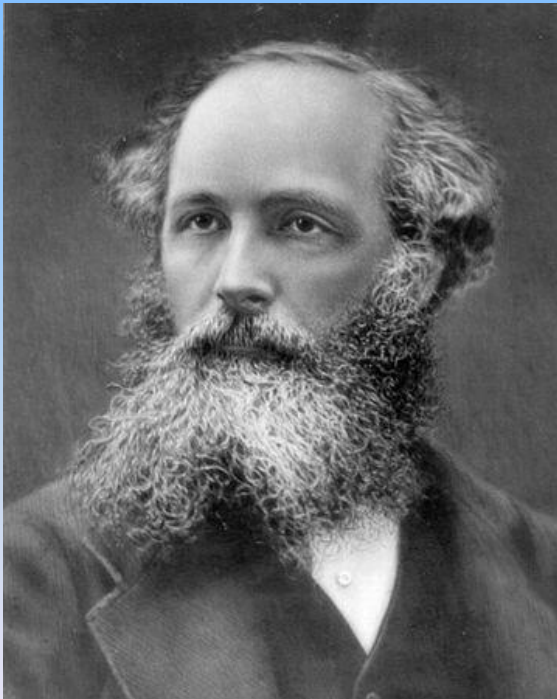

5. Laatste pionier:

James Clerk Maxwell (1831-1879)

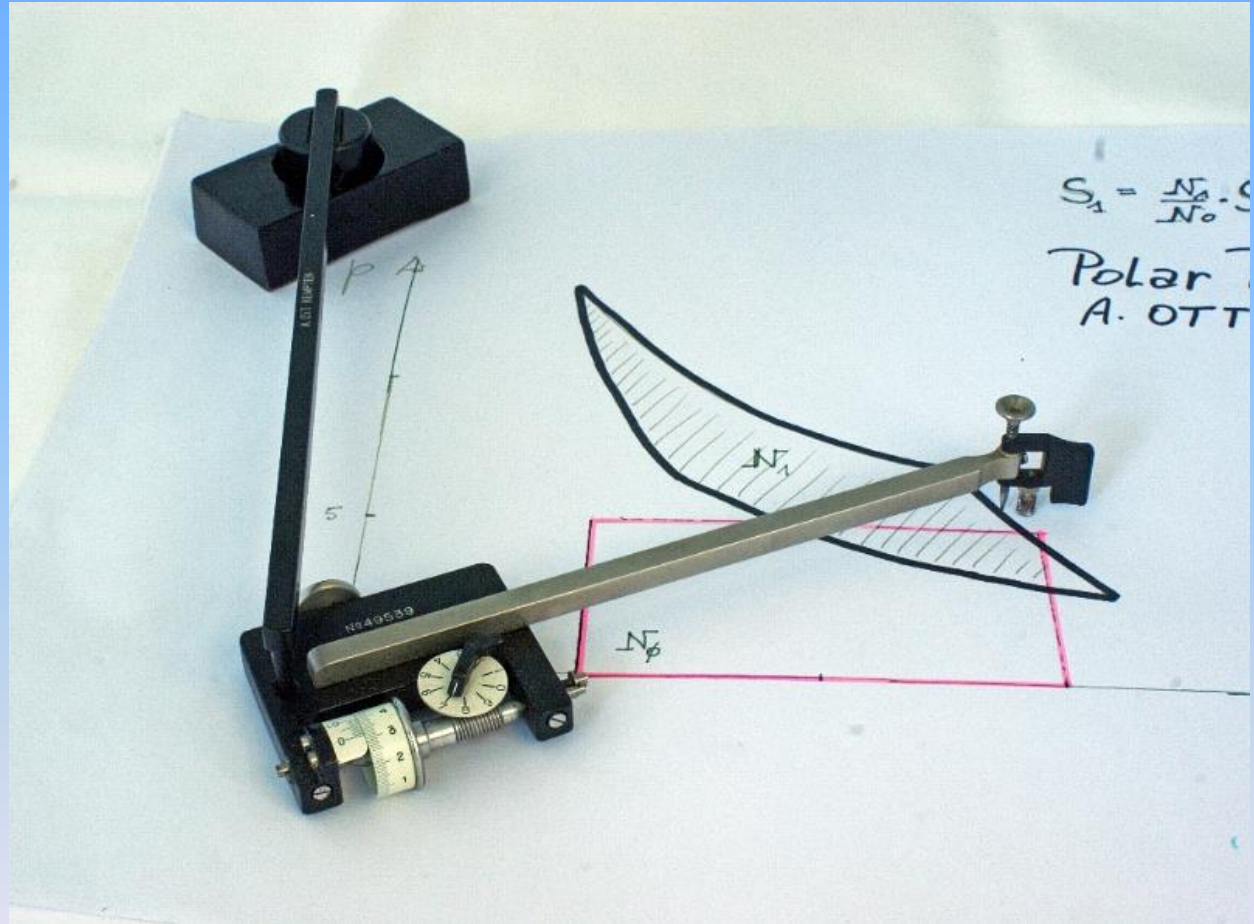
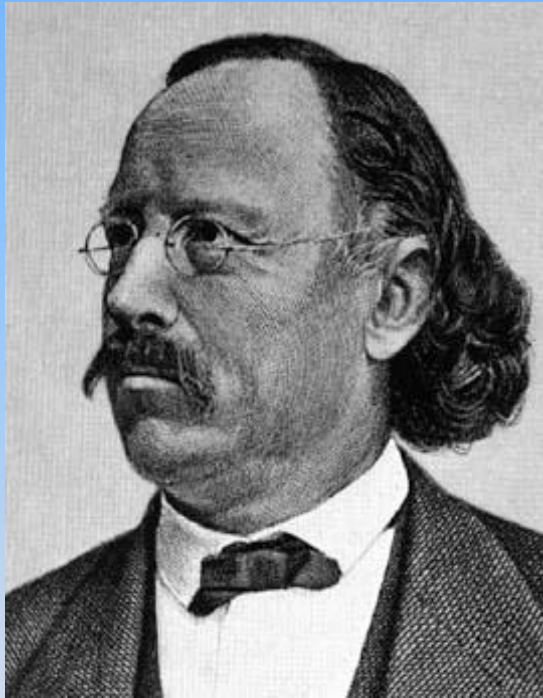
1854/1855:

schetsontwerp van een sferische integrator

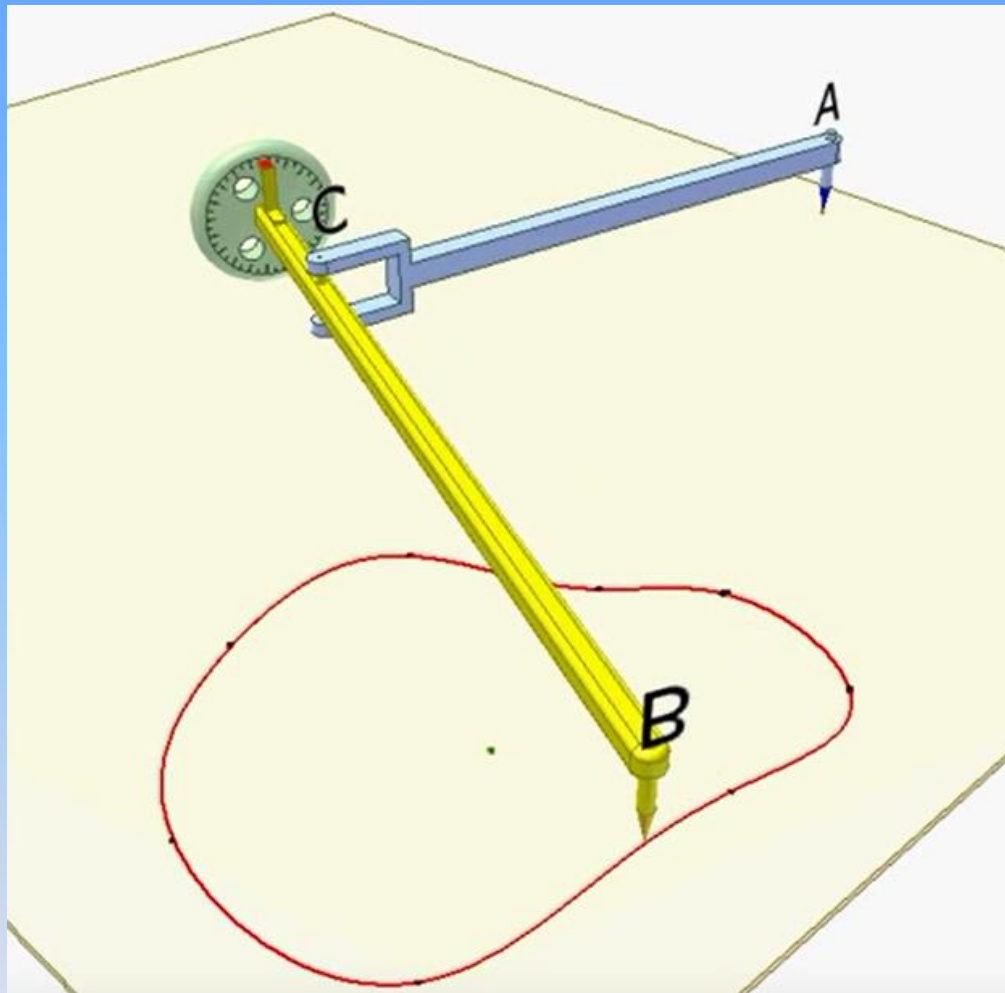

1854: Jakob Amsler-Laffon:

Integrator met slechts 2 armen en 1 wieltje

Essentie van de poolplanimeter

- A: pool
- B: tastpunt
- C: meetwiel
- AC: poolarm
- CB: tastarm

<https://www.youtube.com/watch?v=kdxPEZnv-U0>

Animatie 4: Poolplanimeter van **Amsler** volgens Ott

Wiskunde?

Hoe kan een zo
eenvoudige constructie
exact de oppervlakte bepalen?

Zie artikel:

De poolplanimeter van Jakob Amsler-Laffon
Simon van der Salm

Stelling van Green:

Meeste ‘moderne’ bewijzen gaan uit van de **stelling van Green voor het vlak** uit 1828, maar die stelling kende Amsler (en ook Maxwell) helemaal niet.

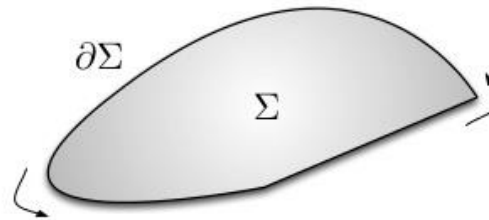

1828: Stelling van Green voor het vlak

The Green's theorem (GT)

- Consider a two-dimensional domain $\mathcal{D}$ with one-dimensional boundary $\partial\mathcal{D}$ then for smooth functions $M(x, y)$ and $L(x, y)$ we have the integral relation:

$$\oint_{\partial\Sigma} (Ldx + Mdy) = \iint_{\Sigma} \left(\frac{\partial M}{\partial x} - \frac{\partial L}{\partial y} \right) dx dy$$

Wednesday, January 23, 13

Bleef 40 jaar onbekend

Amsler:

Een oppervlak = collectie van lijnstukken
waarbij de één via **translatie en rotatie**
volgt uit de andere

